

УДК 343.98

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.4.42>

АДАПТАЦІЯ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ МЕТОДИК ДО УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ

Крючківська Є.М.,
здобувачка вищої освіти IV курсу факультету соціології і права
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
ORCID: 0009-0000-4152-5629

Лук'янчиков Б.Є.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційного,
господарського та адміністративного
права Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
ORCID: 0000-0002-4761-5980

Крючківська Є.М., Лук'янчиков Б.Є. Адаптація криміналістичних методик до умов воєнного стану.

У статті досліджено особливості адаптації криміналістичних методик розслідування до умов воєнного стану в Україні, спричиненого збройною агресією. Проаналізовано трансформацію криміногенної ситуації та структурні зміни у складі злочинності, що зумовили необхідність перегляду традиційних підходів до виявлення, фіксації, збирання та дослідження доказів. Визначено ключові фактори, що ускладнюють застосування стандартних криміналістичних прийомів, зокрема обмежений доступ до місць подій, високі ризики для слідчих і експертів, руйнування інфраструктури та збільшення кількості воєнних злочинів.

Науковий аналіз нормативно-правових актів, статистичних даних та сучасних методик криміналістики доводить необхідність інтеграції дистанційних технологій фіксації слідів злочинів, оновлення тактики проведення слідчих (розшукових) дій у районах бойових дій, удосконалення методів судово-медичного дослідження бойових травм та забезпечення належного документування воєнних злочинів. Висвітлено роль міжвідомчої та міжнародної взаємодії у забезпеченні стандартів доказування відповідно до вимог національного законодавства та норм міжнародного гуманітарного права.

Розглянуто сучасні цифрові інструменти криміналістики, включно з геоінформаційними системами, безпілотними літальними апаратами, цифровими методами ідентифікації та застосуванням штучного інтелекту, з огляду на їх потенціал підвищення ефективності досудового розслідування та ризики порушення прав і стандартів доказування. Акцент зроблено на необхідності удосконалення кадрової підготовки слідчих та експертів, зокрема через спеціалізовані тренінги, навчальні полігони та міжнародні навчальні програми.

У висновку наголошується, що адаптація криміналістичних методик у воєнний період є критичною умовою забезпечення об'єктивності та достовірності доказової бази, ефективності досудового розслідування та відповідності процедур вимогам національного та міжнародного права. Подальший розвиток воєнної криміналістики передбачає системне впровадження сучасних технологій, методичного забезпечення та міждисциплінарної підготовки фахівців.

Ключові слова: воєнна агресія, воєнна криміналістика, злочинність, склад злочину, адаптація, фактичні дані, докази, розслідування.

Kriuchkivska Y.M., Lukianchykov B.Y. Adaptation of forensic methodologies to wartime conditions.

The article examines the specific features of adapting forensic investigation methodologies to the conditions of martial law in Ukraine resulting from armed aggression. It analyses the transformation of the criminogenic situation and structural changes in crime patterns, which have necessitated a revision of traditional approaches to the detection, documentation, collection, and examination of evidence. The study identifies key factors complicating the application of standard forensic techniques, including limited access to crime scenes, heightened risks for investigators and experts, destruction of infrastructure, and an increase in the number of war crimes.

A scholarly analysis of normative legal acts, statistical data, and contemporary forensic methodologies demonstrates the need to integrate remote technologies for recording crime traces, update investigative (search) tactics in combat zones, improve methods of forensic medical examination of combat injuries, and ensure proper documentation of war crimes. The article highlights the role of interagency and international cooperation in maintaining evidentiary standards in accordance with national legislation and the norms of international humanitarian law.

The study considers modern digital forensic tools, including geographic information systems, unmanned aerial vehicles, digital identification techniques, and applications of artificial intelligence, in light of their potential to enhance the effectiveness of pre-trial investigations as well as the risks of violating rights and evidentiary standards. Emphasis is placed on the need to improve the professional training of investigators and experts, particularly through specialized training programmes, training grounds, and international educational initiatives.

The conclusion underscores that the adaptation of forensic methodologies during wartime is a critical prerequisite for ensuring the objectivity and reliability of the evidentiary base, the effectiveness of pre-trial investigations, and the compliance of procedures with the requirements of national and international law. The further development of wartime forensics requires the systematic implementation of modern technologies, methodological support, and interdisciplinary training of specialists.

Key words: armed aggression, wartime forensics, crime, corpus delicti, adaptation, factual data, evidence, investigation.

Постановка проблеми. Запровадження воєнного стану в Україні істотно змінило умови діяльності органів досудового розслідування. Традиційні криміналістичні методики, розроблені для мирного часу, не враховують специфіки воєнних дій, зокрема обмеженого доступу до місць подій, нестачі ресурсів, ризику для життя слідчих, оперативних співробітників та криміналістів, а також появи нових категорій злочинів, пов'язаних із бойовими діями.

У таких умовах постає проблема неефективності застосування стандартних криміналістичних підходів та необхідність їх адаптації до сучасних реалій. Вирішення цієї проблеми має важливе теоретичне й практичне значення, оскільки забезпечує належний рівень доказування, об'єктивність розслідування та дотримання законності в умовах воєнного стану.

Метою дослідження є виявлення проблемних аспектів використання криміналістичних методик у період воєнного стану та розроблення пропозицій щодо їх удосконалення й адаптації.

Виклад основного матеріалу. Введення воєнного стану в Україні у зв'язку зі збройною агресією створило безпрецедентні виклики для системи кримінальної юстиції та науки криміналістики. У сучасних умовах правоохоронні органи діють у складній і нестабільній обстановці, коли значна частина державних ресурсів спрямовується на забезпечення обороноздатності країни, протидію диверсійним діям, боротьбу зі злочинами проти основ національної безпеки, а також на фіксацію слідів злочинів, що порушують норми міжнародного гуманітарного права.

Трансформація криміногенної ситуації в умовах воєнного стану істотно змінила пріоритети діяльності слідчих, прокурорів та експертів. У структурі злочинності з'явилися категорії правопорушень, які раніше не мали масового характеру або взагалі були поодинокими. Насамперед йдеться про воєнні злочини (ст. 438 КК України); планування, підготовку або розв'язування агресивної війни чи воєнного конфлікту (ст. 437 КК України); державну зраду (ст. 111 КК України), колабораційну діяльність (ст. 111-1 КК України), пособництво державі-агресору (ст. 111-2 КК України), а також військові кримінальні правопорушення і кримінальні правопорушення проти власності, які суттєво видозмінилися. Усе це потребує глибокого оновлення криміналістичних знань і створення нових підходів до розслідування таких діянь.

Відповідно до Звіту Національної поліції України про результати роботи у 2024 році слідчими розпочато понад 27,7 тис. кримінальних проваджень за фактами вчинення злочинів військовослужбовцями Збройних Сил РФ та їх пособниками на території України. Загалом з початку повномасштабної збройної агресії було зареєстровано 138,5 тис. таких кримінальних проваджень. Найбільше розповсюдженими є наступні види злочинів: воєнні злочини (ст. 438 КК України) – 26,4 тис. проваджень; колабораційна діяльність (ст. 111-1 КК України) – 721 провадження; посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110 КК України) – 68 проваджень; державна зрада (ст. 111 КК України) – 31 провадження; терористичні акти (ст. 258 КК України) – 5 проваджень. За підслідністю до Служби безпеки України передано 21,4 тис. кримінальних проваджень, з яких до суду скеровано 672. На сьогодні досудове розслідування триває у майже 11 тис. проваджень цієї категорії [1].

Умови воєнного стану істотно трансформували криміногенну ситуацію в Україні, спричинивши зміну структури злочинності як серед цивільного населення, так і серед військовослужбовців. М.І. Хавронюк зазначає, що повномасштабна збройна агресія російської федерації зумовила перерозподіл кримінальних правопорушень у бік збільшення шахрайств, злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, а також правопорушень, вчинених із застосуванням вогнепальної зброї та боєприпасів. Автор підкреслює, що війна сформувала специфічне криміногенне середовище, у межах якого зростає кількість злочинів, пов'язаних із незаконним поведінням зі зброєю, а також підвищується латентність насильницьких правопорушень, що ускладнює їх виявлення, документування та розслідування [2 с. 302].

Водночас до міжвідомчої інформаційної системи «Воєнний злочинець», яка об'єднує в одному інформаційному просторі відомості про воєнних злочинців, факти воєнних злочинів та докази військової агресії РФ, унесено інформацію про майже 710 тис. осіб, із них щодо 205,7 тис. – з фотоматеріалами [1].

Поширення нових категорій кримінальних правопорушень свідчить про те, що слідчі органи та оперативні підрозділи стикаються зі значними труднощами під час їх виявлення, документування та розслідування, особливо у зонах активних бойових дій. А саме розслідування воєнних злочинів потребує особливого підходу до збирання, перевірки та збереження доказів, адже нерідко місця злочинів перебувають під постійними обстрілами або тимчасово окуповані.

У цьому контексті постає питання вдосконалення криміналістичної методики щодо фіксації слідів воєнних злочинів та злочинів проти національної безпеки. Йдеться про розробку нових тактичних прийомів огляду місця події, використання безпілотних технологій, супутникової зйомки, дистанційного збирання доказової інформації, а також створення єдиної державної бази даних, інтегрованої з міжнародними інформаційними системами, такими як «Воєнний злочинець».

Варто зазначити, що криміналістика як наука за своєю природою завжди була гнучкою системою, здатною пристосовуватись до змін соціальної реальності. Так, австрійський учений Ганс Гросс зазначав, що криміналістика за своєю природою починається лише там, де встановлюють, у який саме спосіб вчиняються злочини, як досліджувати ці способи та розкривати їх, якими були мотиви вчинення такого, які завдання ставилися. Він підкреслював, що про все це не говорить ані кримінальне право, ані процес, оскільки це становить предмет криміналістики [3. с.111]. Таким чином, Г. Гросс визначав криміналістику як практично-прикладну науку, покликану досліджувати способи вчинення злочинів і розробляти прийоми їхнього розкриття, закладаючи методологічні основи для її подальшого розвитку.

Сучасні українські криміналісти не покладають зусиль по розробці і удосконаленню методологічних та теоретичних підходів щодо роботи із доказами. Так, В. Ю. Шепітько зазначає, що криміналістика повинна вивчати закономірності виникнення, виявлення, дослідження та оцінки доказів, а також розробляти ефективні методи протидії злочинам на основі системного аналізу механізму злочину [4, с. 6]. Крім того, у пізніших працях автор підкреслює, що сучасний етап розвитку криміналістики потребує інтеграції традиційних прийомів із новітніми технологіями, такими як цифрові методи фіксації та аналізу доказів, супутникові та безпілотні засоби збору інформації [5, с. 148-149].

Схожу думку висловлюють Р.Л. Степанюк та Т.П. Матюшкова, які у своїх дослідженнях аналізують перспективи розвитку криміналістики як науки, інтегрованої з forensic science, зокрема зміни парадигм і моделей дослідження [6, с. 263–272].

Отже, у працях вище згаданих українських вчених простежується логіка розвитку криміналістики від практично-прикладного аналізу конкретних способів злочину до системного дослідження закономірностей його виникнення, виявлення та доказування. У контексті сучасних викликів криміналістика виступає як наука, що потребує постійного розвитку та адаптації своїх методів до змін соціальної та правової реальності, зокрема у зв'язку з воєнним станом в Україні.

Одним із ключових завдань криміналістики є розробка та застосування техніко-, тактико- та методико-криміналістичних засобів, прийомів і рекомендацій, які забезпечують системне збирання, дослідження та використання доказової інформації. Докази та процес їх оцінки є фундаментальною основою кримінального провадження, оскільки ефективність судового розгляду та оперативність досягнення завдань правосуддя значною мірою визначаються повнотою та якістю сформованої під час досудового розслідування доказової бази [7, с. 187-200; 8, с. 5-12]. У контексті воєнного стану та збройної агресії особливо актуальним є підвищення ролі криміналістики у формуванні доказової бази для розслідування злочинів, вчинених військовими.

Історичним прикладом ефективного застосування криміналістичних методів у складних умовах війни є практика видатного швейцарського криміналіста, Рудольфа Арчибальда Рейсса. У 1914 році він прибув до Сербії на запрошення уряду як експерт для розслідування злочинів Угорської, Німецької та Болгарської армій під час Першої світової війни. Практична і наукова значущість діяльності Р.А. Рейсса полягає у складанні спеціальних криміналістичних звітів, висновків та доповідей, які документували факти воєнних злочинів і стали підставою для притягнення винних до відповідальності. Звіти містили фотографії, показання свідків та результати експертних досліджень [9, с. 11]. Матеріали, зібрані Рейссом, стали доказовою базою для засудження дій австро-угорської, німецької та болгарської армій і демонструють, що криміналістичні методики можуть ефективно застосовуватися навіть у складних умовах збройного конфлікту.

У сучасних реаліях України цей історичний досвід підкреслює необхідність системного підходу до збору та фіксації доказів воєнних злочинів, адаптації криміналістичних методик до обмежених умов доступу до місць подій та підвищених ризиків для слідчих і експертів.

Одним із напрямів адаптації криміналістики є оновлення методів фіксації та збирання доказової інформації. У зоні бойових дій слідчі стикаються з низкою проблем: руйнуванням місць подій, обмеженим доступом до територій, відсутністю свідків, евакуацією місцевого населення, пошкодженням об'єктів інфраструктури. Це унеможливує застосування класичних схем огляду місця події, трасологічних чи дактилоскопічних методів. Натомість дедалі більшого значення набувають дистанційні способи фіксації – фото- та відеозйомка з використанням дронів, супутникових систем, геопросторовий аналіз, а також цифрова обробка зображень.

У контексті збройного конфлікту окремого значення набувають питання роботи з тілами загиблих, оскільки вони можуть містити криміналістично важливу інформацію про спосіб та обставини вчинення воєнних злочинів.

Репатріація тіл загиблих військовослужбовців, що являє собою встановлену державою та міжнародним гуманітарним правом процедуру повернення останків з території держави-агресора або тимчасово окупованих територій. Після обміну тіла передаються уповноваженим підрозділам України, де вони підлягають первинному огляду, фотофіксації, вилученню речових доказів та біологічних зразків. Цей етап має подвійне значення: гуманітарне – задля повернення полеглих додому, та криміналістичне – для документування можливих воєнних злочинів.

Надалі репатрійовані тіла направляють до спеціалізованих судово-медичних установ, де здійснюється їх ідентифікація, переважно методами ДНК-аналізу, із внесенням даних до ЄРГІЛ. Лише після встановлення особи та завершення всіх експертних процедур тіло передають родині для поховання [10]. Таким чином, репатріація інтегрується у систему адаптованих до воєнних умов криміналістичних методик і водночас забезпечує дотримання принципів гуманності та верховенства права.

Сфера застосування знань судової медицини у розслідуванні воєнних злочинів є доволі широкою та охоплює: надання допомоги слідчим та прокурорам безпосередньо на місці події, що включає огляди тіл та внесення описів до протоколів слідчих (розшукових) дій щодо різноманітних ушкоджень, таких як вогнепальні поранення, опіки різного ступеня, а також інші патології та травми з урахуванням анатомічних особливостей тіла та спеціальної термінології; проведення судово-медичних експертиз, що передбачає екстумацію та обстеження тіл із місць масових поховань, аутопсію для встановлення причин смерті, тривалості помертвого періоду, характеру

та особливостей тілесних ушкоджень, а також дослідження слідів біологічного походження [11, с. 9-18].

Воєнні дії зумовили появу нових типів тілесних ушкоджень, які потребують спеціалізованої судово-медичної оцінки. Йдеться, зокрема, про комбіновані ураження від вибухових пристроїв, термічні ураження від запалювальної зброї, руйнування тканин під впливом мін та касетних боєприпасів. У зв'язку з цим експертні підрозділи МВС впроваджують інноваційні підходи до дослідження бойових травм. Зокрема, дедалі ширше застосовується *post-mortem* комп'ютерна томографія (РМСТ), що дозволяє виявляти металеві фрагменти, визначати траєкторію ураження та візуалізувати внутрішні пошкодження без руйнування тканин. Використовуються методи 3D-сканування та цифрової морфометрії ранових поверхонь для реконструкції механізму травмування, а також спектральний аналіз залишків вибухових речовин, що дозволяє визначити тип використаного боєприпасу. У зоні бойових дій спеціалісти мобільних криміналістичних лабораторій МВС застосовують портативні рентгенографічні комплекси для первинної діагностики вибухових та вогнепальних уражень.

Особливу увагу приділяють збереженню автентичності доказів. У воєнних умовах існує ризик втрати або підроблення доказової бази через відсутність можливості забезпечити повноцінне зберігання речових доказів. Тому актуальним стає створення мобільних криміналістичних лабораторій та польових пунктів фіксації, які дозволяють проводити первинну обробку матеріалів безпосередньо в зоні подій. Такі лабораторії повинні бути оснащені автономними джерелами живлення, засобами цифрового копіювання, портативними сканерами, фото- та відеоапаратурою, а також засобами безпечного збереження інформації.

Не менш важливим є питання процесуальної легітимності таких дій. У надзвичайних умовах, коли дотримання звичайних строків або процедур стає неможливим, виникає потреба у нормативному врегулюванні гнучких форм фіксації та оцінки доказів. Законодавство має враховувати реальні умови війни, не допускаючи водночас зниження стандартів доказовості. Тому одним із перспективних напрямів розвитку криміналістики є створення спеціальних методичних рекомендацій і стандартів проведення слідчих (розшукових) дій у районах бойових дій або на деокупованих територіях.

Важливу роль у цьому процесі відіграє міжвідомча взаємодія. Успішне документування злочинів воєнного характеру потребує тісної координації між НПУ, СБУ, ОГПУ, ЗСУ, ДПСУ, ДБР, також міжнародними органами – МКС, Офісом прокурора МКС, слідчими групами Європейського Союзу. У межах такої взаємодії особливе значення має єдність стандартів фіксації доказів, сумісність баз даних, а також уніфікація процедур передачі матеріалів для подальшого розслідування.

Окремий пласт проблематики пов'язаний із цифровізацією криміналістики. Сучасні інформаційні й технологічні засоби справді дозволяють значно підвищити ефективність збору, систематизації та аналізу доказів у кримінальному процесі. Наприклад, геоінформаційні системи (GIS) забезпечують можливість точного картування місць вчинення правопорушень, що сприяє формуванню превентивних стратегій розслідування (хоча конкретні емпіричні дослідження GIS у криміналістиці в українському контексті поки обмежені). Інтеграція баз біометричних даних, зокрема систем розпізнавання облич або відбитків пальців, надає правоохоронцям змогу оперативно ідентифікувати підозрюваних чи потерпілих, що суттєво скорочує час їх встановлення. Системи відеоаналітики дозволяють автоматично виявляти підозрілу поведінку в громадських місцях, а алгоритми штучного інтелекту (ШІ) здатні обробляти великі обсяги даних, виявляти закономірності та навіть прогнозувати потенційні загрози. Так, дослідження С. О. Коломійцева засвідчує, що «інтеграція ШІ в цифрову криміналістику кардинально змінює підходи до розслідування кіберзлочинів» – ШІ забезпечує швидкість, точність і проактивність розслідування, але також ставить низку правових, етичних та технічних викликів [12, с. 659-660].

Водночас цифровізація криміналістичних методів породжує значні юридично релевантні ризики. Перш за все, це ризик несанкціонованого доступу до конфіденційних біометричних або відео-даних, який може становити серйозну загрозу приватності та персональним правам. По-друге, існує загроза алгоритмічних похибок: моделі ШІ можуть неправильно класифікувати або інтерпретувати дані, що може призвести до спотворення доказів або хибних висновків – зокрема через біас у біометричних системах. У науковому огляді “Demographic Bias in Biometrics” наголошується, біометричні системи часто страждають від демографічних упереджень, що може впливати на надійність і справедливість розпізнавання [13].

Адаптація криміналістичних методик також вимагає оновлення кадрової підготовки. Практика розслідування злочинів у зоні бойових дій засвідчує потребу в спеціалізованих навчальних програмах, які поєднують правові, технічні та психологічні аспекти. Слідчі, експерти та прокурори мають бути готовими діяти в екстремальних умовах, володіти навичками роботи з цифровими доказами, засобами дистанційної фіксації та міжнародними стандартами документування злочинів проти людяності. Ефективним напрямом розвитку є впровадження системи інтерактивного навчання, тренінгів на базі симуляцій бойових умов, створення віртуальних навчально-криміналістичних полігонів.

В Україні вже реалізуються ініціативи, що відповідають цим вимогам. Зокрема, EU Advisory Mission (EUAM) надала обладнання та провела тренінги для українських криміналістів, які працюють у регіонах, постраждалих від бойових дій: навчання включало управління місцями подій, збирання ДНК-зразків, ідентифікацію жертв (disaster victim identification), роботу з слідами зброї, амуніції та інші методи криміналістичного забезпечення [14].

Аналогічно, за підтримки Ради Європи прокурори України пройшли навчання щодо допустимості електронних доказів у міжнародних кримінальних процесах, зокрема з дотриманням принципів ланцюга збереження доказів (chain of custody) відповідно до Будапештської конвенції про кіберзлочинність [15].

За підтримки ПРООН (UNDP) українські криміналісти проходили виїзні навчальні тури у Японії, де ознайомлювалися з передовими технологіями ДНК-ідентифікації жертв та методами криміналістичного аналізу цифрових слідів [16].

Варто також наголосити на необхідності науково-дослідної діяльності у сфері воєнної криміналістики. Сучасні виклики потребують розроблення нових теоретичних концепцій, зокрема таких, як «воєнна криміналістика» та «польова криміналістика». Ці напрями мають поєднувати елементи традиційних криміналістичних знань із досвідом військової логістики, тактики, психології екстремальних ситуацій та інформаційної аналітики.

Воєнна криміналістика охоплює методологію дослідження злочинів, вчинених у зонах бойових дій, з урахуванням обмежень мобільності, ризиків для життя слідчих та ускладненого доступу до доказів. Польова криміналістика передбачає роботу безпосередньо на місцях подій у «польових умовах», з використанням мобільних лабораторій, дронів та дистанційних засобів ідентифікації.

В Україні низка наукових установ реалізує подібні дослідження. Зокрема, Національна академія внутрішніх справ через Навчально-наукову лабораторію з проблем експертно-криміналістичного забезпечення проводить експериментальні дослідження слідів біологічного походження та методів ідентифікації в умовах воєнного стану. Кафедра криміналістики Дніпровського державного університету внутрішніх справ реалізує спеціалізовані полігони для моделювання розслідування воєнних злочинів у польових умовах. Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС веде розробки автоматизованих систем обліку генетичних ознак для ідентифікації невідомих тіл у бойових умовах.

Методологічно важливим є поєднання кількох складових: розроблення методик огляду та документування місць подій у бойових умовах із використанням мобільних лабораторій, дронів та портативних засобів ДНК-аналізу; інформаційно-аналітичні технології, включаючи OSINT, аналіз логістичних маршрутів та метаданих для відтворення хронології подій; психолого-криміналістичні дослідження, що вивчають поведінкові патерни учасників конфліктів, свідків та постраждалих у стресових ситуаціях; міждисциплінарність, що забезпечує інтеграцію знань міжнародного гуманітарного права, воєнної науки, кримінології, інформаційної безпеки та судової експертизи.

Наукове осмислення цих процесів сприятиме формуванню єдиної концепції розслідування злочинів у надзвичайних умовах. Це, у свою чергу, підвищує доказову надійність отриманих результатів та забезпечує їхню придатність у міжнародних судових процесах. Важливим аспектом є також систематичне впровадження цих результатів у підготовку кадрів, що гарантує готовність слідчих, експертів та прокурорів діяти ефективно та відповідно до міжнародних стандартів у надзвичайних умовах.

Не менш значущим є питання міжнародного правового визнання доказів, зібраних у ході розслідувань в Україні. Докази воєнних злочинів повинні відповідати не лише вимогам національного законодавства, а й міжнародним стандартам, що застосовуються Гаазькими і Женевськими конвенціями, Римським статутим Міжнародного кримінального суду. Тому криміналістика має забезпечувати належний рівень технічної точності, об'єктивності та відтворюваності результатів фіксації, аби вони могли бути використані у міжнародних процесах.

Висновки. Введення воєнного стану в Україні суттєво вплинуло на умови здійснення криміналістичної діяльності, поставивши нові завдання щодо збору, фіксації та збереження доказової інформації. Зміни в криміногенній ситуації, обмежений доступ до місць подій, руйнування інфраструктури та високий рівень ризику для слідчих і експертів ускладнюють застосування традиційних криміналістичних методик і потребують їх адаптації до сучасних умов.

Ефективне забезпечення досудового розслідування в умовах воєнного стану можливе за рахунок інтеграції класичних криміналістичних прийомів із новітніми технологіями, зокрема дистанційною фіксацією доказів, використанням безпілотних літальних апаратів, цифрових систем обліку та аналітики, а також методів судово-медичної ідентифікації. Значну роль відіграє міжвідомча та міжнародна взаємодія, що сприяє належному рівню доказування та забезпечує відповідність процедур стандартам міжнародного права.

Таким чином, адаптація криміналістичних методик до умов воєнного стану є необхідною передумовою підвищення ефективності досудового розслідування, забезпечення об'єктивності та достовірності доказів, а також дотримання правових стандартів національного та міжнародного рівня. Подальший розвиток воєнної криміналістики потребує удосконалення методичного забезпечення, впровадження сучасних технологій і підготовки фахівців, здатних діяти в умовах підвищеного ризику та обмежених ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Звіт національної поліції України про результати роботи у 2024 році. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit_2024/zvit-npu-2024.pdf.
2. Хавронюк М.І. Злочинність в Україні у 2019-2024 рр.: рівень, структура, динаміка, прогнози. *Вісник УжНУ*. Серія: Право. 2025. Т. 3, № 89. С. 295–303. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.3.44> (дата звернення: 23.11.2025).
3. Гросс Г. Руководство для судебных следователей как система криминалистики. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 1080 с.
4. Криміналістика: Підручник / Кол. авт.: В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель та ін. / За ред. проф. В.Ю. Шепітька. 4-е вид., перероб. і доп. Х.: Право, 2008. 464 с. URL: <https://law.sspu.edu.ua/files/documents/books/library/17/shepitzko.pdf>.
5. Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці й судовій експертизі: монографія / [В.Ю. Шепітько, Г.К. Авдєєва, В.М. Шевчук та ін.]; за заг. ред. В.Ю. Шепітька; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В.В. Сташиса Нац. акад. прав. наук України. Харків: Право, 2024. 208 с. URL: <https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2025/01/Монографія-Криміналістів-2024.pdf>
6. Stepaniuk R.L., Matiushkova T.P. Criminalistics and Forensic Sciences: Problems of Differentiation and Integration. *Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs*. 2021. Т. 94, № 3. С. 263–272. DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2021.3.24> (дата звернення: 23.11.2025).
7. Журавель В.А. Окремі методики в системі криміналістичних знань. *Науковий вісник Львівської комерційної академії*. Серія: Юридична. 2015. Вип. 1. С. 187–200. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-law/article/view/135>.
8. Шепітько В.Ю. Цільове призначення криміналістичних знань і прагнення до європейських стандартів у протидії злочинності. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2017. Вип. 17. С. 5–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpsek_2017_17_5
9. Шепітько М.В. Рудольф Арчибальд Рейсс. *Криміналіст періодично друкований*. 2015. № 10. С. 111–112. URL: https://crimcongress.com/wp-content/uploads/2016/02/Criminalist_10_full.pdf.
10. Що відбувається з тілами повернутими в Україну шляхом репатріації. Міністерство внутрішніх справ України. URL: https://mvs.gov.ua/mvs-specprojekti/shho-vidbuvajetsia-z-tilami-povernutimi-v-ukrayinu-sliaxom-repatriaciyi?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAYnJpZBExQlh6Tkx0ZnhkOE9RMVFna3NydGMGYXBwX2lkEDlyMjAzOTE3ODgyMDA4OTIAAR5j5w6NbE7JIY3jLLSKLviotFBiUOHovSGIIMtmYpmKCtpSfxvb88wAykex-Q_aem_DhTtLcVuYokKv7DyW0WfQ (дата звернення: 23.11.2025).
11. Vozniuk, A., & Hryha, M. (2023). Topical issues of forensic medical examination in the investigation of war crimes. *Scientific Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 28(2), 9–18. DOI: <https://doi.org/10.56215/naia-herald/2.2023.09>.

12. Коломійцев С.О. Інтеграція штучного інтелекту в сучасну практику цифрової криміналістики. *Злочинність і протидія їй в умовах війни та у повоєнній перспективі: міждисциплінарна панорама*. Вінниця. 2025. С. 659-661. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/075ee870-e736-4b4b-a587-4232a21f3f67/content>.
13. Drozdowski, P., Rathgeb, C., Dantcheva, A., Damer, N., & Busch, C. (2020). Demographic Bias in Biometrics: A Survey on an Emerging Challenge. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2003.02488>.
14. EUAM enhances capacity of Ukrainian forensic experts to investigate war crimes – EUAM Ukraine. EUAM Ukraine. URL: https://www.euam-ukraine.eu/news/latest-news/euam-enhances-capacity-of-ukrainian-forensic-experts-to-investigate-war-crimes/?utm_source=chatgpt.com (date of access: 25.11.2025).
15. Ukrainian prosecutors gained insight into international standards governing admissibility of electronic evidence of war crimes and other offences. Council of Europe Office in Ukraine. URL: https://www.coe.int/en/web/kyiv/-/ukrainian-prosecutors-gained-insight-into-international-standards-governing-admissibility-of-electronic-evidence-of-war-crimes-and-other-offences?utm_source=chatgpt.com.
16. Українські криміналісти посилюють свої знання під час другого навчального візиту в Японію. UNDP. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/press-releases/ukrayinski-kryminalisty-posylyuyut-svoyi-znannya-pid-chas-druhoho-navchalnoho-vizytu-v-yaponiyu>.